Bewoningsgeschiedenis van de Sleutelhoeve te Alphen.

door

PROF. DR. W. F. VAN RAAIJ en A. M. C. ZOM

Situering.

Aan het Looneind te Alphen, in de buurtschap Alphen-Oosterwijk, stonden tot in de twintiger jaren van deze eeuw drie boerderijen met de jaartallen 1630, 1632 en 1634 in de muurankers. Deze drie boerderijen waren alle met de lange voorgevel op het zuiden en met de kopgevel naar het oosten (het Looneind) gericht.
De boerderij met het jaartal 1634, werd in 1924 gesloopt, nadat ernaast een nieuwe boerderij was gebouwd. De waterput en een deel van de schuur bleven bewaard. De boerderij met het jaartal 1630 werd in de laatste oorlog beschadigd en nadien nooit meer goed herbouwd. In 1965 of 1966 werd deze uiteindelijk gesloopt op een buitenmuur na. Deze vormt nu één van de muren van een schuurtje. De enige van de drie boerderijen die nog bestaat, is die met het jaartal 1632.
In het Nieuwsblad van het Zuiden van 9 oktober 1970 beschreef Pierre van Beek de toestand van dit pand:
„Verder rijdend komt ge op het Looneind, waar eens schilders konden likkebaarden om een paar oude boerderijen. Er staat nog een vervallen restant met karhok op no. 4, tot voor een paar jaar bewoond door Th. Oomen. Nu fungeert ze als kippekooi. Het pluimgedierte heeft er vrij spel in heel de woonruimte met gapende bedsteden. De bijbehorende schuur viel als offer van brand, die ook de vier lindebomen aan de voorkant en zelfs bomen langs de straat teisterde. Deze boerderij draagt 1632 in haar jaarankers van de zijgevel, maar dat valt niet te zien, want die ankers gaan schuil achter klimop, welke via de gevel tot op het met pannen en stro gedekte dak kruipt. Altijd nog enige schilderachtigheid in de schamelheid."
De boerderij werd in de periode 1972-1975 gerestaureerd door het aannemersbedrijf Vromans-Van Hal te Alphen. Achter de klimop gingen niet alleen muurankers, maar ook metseltekens schuil. Het zijn twee in het

metselwerk aangebrachte figuren van donkergekleurde gesinterde stenen met sporen van verglazing. Beide figuren, ter weerszijde van het raam, hebben de vorm van een ruit waarin een maalteken. Over dit soort metseltekens handelt een artikel van W. H. Th. Knippenberg, die er de betekenis van rechtstekens aan geeft[1].

1. De Sleutelhoeve. zuidgevel.

Foto Dr. W. F. van Raaij, Alphen

Knippenberg veronderstelt dat deze tekens verband houden met het feit, dat de hoeve eertijds zou hebben behoord tot het goederencomplex van de

Johannieters, die te Alphen een commanderij bezaten op het hof Ter Brake. Boven het raam is een ontspanningsboog gemetseld ter ontlasting van de raamconstructie. De gevel meet 19 meter, terwijl de korte gevel 9 tot 9½ meter lang is.
De boerderij is een driebeukig gebouw. De stijlen of staanders van de gebinten staan niet in de buitenwand, maar binnen in de ruimte. Hierdoor ontstaan twee lagere zijbeuken, in het achtergedeelte gebruikt voor stalling van het vee. De staanders zijn met romeinse cijfers genummerd van I tot en met X. De vijf gebinten of leggers zijn uitzonderlijk zwaar en verankerd met houten pennen, in een ankerbalkconstructie[2].
De dakconstructie bestaat uit spantbenen, waarop gordingen liggen en waarover deels sparren en deels dakplaten zijn aangebracht. Aan de noordzijde is het dak geheel gedekt met riet en daalt het tot ± 1,80 meter boven het maaiveld. Het dak aan de zuidzijde is gedekt met rode pannen en riet. Vanaf de kopgevel aan de straatzijde tot aan de achtergevel (van oost naar west) wordt het gebint lager; ook de nok van het dak loopt in die richting af. De ramen in de zuidgevel zijn groter dan in de noordgevel. Achter het huis staat een vroeger open, maar nu gesloten schop met dezelfde gebintconstructie. Vroeger stond parallel aan het woonhuis dicht bij de weg een met riet gedekte Vlaamse schuur met ongeveer dezelfde afmetingen als het woonhuis.
Vóór het huis staan vier lindebomen, achter het schop nog drie lindebomen en aan de rand van het erf een oude kersenboom.

Bewoningsgeschiedenis.

De oudste tot dusver teruggevonden vermelding, die betrekking heeft op de „Sleutelhoeve", stamt uit 1544. In dat jaar werd een nieuwe legger van renten en cijnzen aangelegd, die geheven werden binnen het land van Breda ten behoeve van de heer van Breda[3].
Renten (grondrenten) konden veelal door de betalingsplichtige worden opgezegd, middels betaling van een afkoopsom. Cijnzen waren een soort gebruiksrechten voor de grond, vaak bij uitgifte van de grond daarop gevestigd, die men in het algemeen niet kon opzeggen of afkopen. Vaak onderscheidde men beide begrippen niet scherp in vroeger eeuwen. In tal van akten kan men beide termen alsmede nog enkele andere zoals erfpacht, en erfrente door elkaar aantreffen[4].
Volgens de aantekeningen in de legger van 1544 was in dat jaar Merten Jan

Claeussoon cijnsplichtig over de hoeve en de grond te Alphen-Oosterwijk:
„Merten Jan Claeuss. van omtrent derdalf bunder erfs metten huijsinge ende hofstadt daer op staende gelegen t'Alphen Oisterwijck op d'Loijeeijnde neven tsheeren strate oistwaert Adriaen Aerdt Zwanen zuijtw(aer)t Adriaen Jan Willems westwaert ende noirt(waert) wijlen Jan Claeuss. van der Voert, ex an(tiqu)o reg(ist)ro f(olio) XXIII, 19½ denier lovens."

Hieruit valt op te maken, dat vóór 1544 het goed in bezit was van Jan Claeuss. van der Voert. In 1544 bezat zijn zoon Merten Jan Claeuss. de eigendom van de goederen. Vererving zal de rechtstitel geweest zijn, waarop Merten Jan Claeuss. eigenaar is geworden. De legger van 1544 werd in gebruik gehouden tot 1634. Uit de later bijgeschreven aantekeningen zou men concluderen dat tot dat jaar de goederen nog tweemaal in andere handen overgingen. Na Merten Jan Claeuss. werd Pieter Denijs Adriaensz. als cijnsplichtige vermeld en na deze Jan Andries Jan Aertssoon. De rechtstitels voor deze eigendomsveranderingen worden in de legger niet aangegeven. Deze rechtstitels worden daarentegen wel aangeduid in de akten die door de Vestkamer van Breda werden geregistreerd. Die akten geven aan dat er tot 1634 viermaal een verandering van eigenaar heeft plaatsgevonden.

Merten Jan Claeuszoon verkocht de boerderij op 20 maart 1554 aan Peter Denijs Adriaenszoon. Deze verkoop vond plaats ten overstaan van de schepenen van Alphen. De akte hiervan opgemaakt[5] geeft een beeld van de omvang van deze 16-de eeuwse boerderij:

„huisinge schuere, kooije, hovinge ende erffenisse met heure toebehoirte ende metten erve daer aen liggende houdende omtrent derdalf buijnder.....

Item ... een stuck lants ende drieschs geheijten de Groot heijninge houdende omtrent twee buijnder.....

Item noch een stuck lants houdende omtrent een half buijnder.....

Item noch een stuck heijvelts houdende omrent drie vijerendeel buijnders.....

Item noch een stuck beemden houdende omtrent een buijnder gelegen tot Ghilze aen d'oude molen....."

Op dezelfde dag werd ook een akte van schuldbekentenis opgemaakt[6], waarin Peter Denijs Adriaenszoon zich verplichtte om de bedongen koopsom te voldoen op Sint Jansdag in juni. De schuld bedroeg 200 Karolusgulden, elke gulden ter waarde van 40 Groten Vlaams.

Tot borg stelde zich Denijs Adriaen Coppenszoon, de vader van Peter voornoemd.

Peter Denijs Adriaenszoon liet de boerderij na aan zijn dochter Lijsken Peeter Nijsdochter. Zij was gehuwd met Steven Willem Martenszoon. Een akte van deze vererving werd niet gevonden. Het was echter deze vrouw, die, geassisteerd door haar man, de boerderij verkocht aan Jan Claes Janssen. De verkoopakte dateert van 20 januari 1609 en vermeldt ondermeer: „. . . vercooperesse met oock de erffenisse naebeschreven van heuren ouders toegecomen ende aenbestorven sijnde . . ."[7].

Peter Denijs Adriaenszoon moet overleden zijn tussen 1587 en 1599. Want een akte van 10 maart 1587 betreffende de verkoop van een boerderij te Alphen-Oosterwijk vermeldt als belending: „westwaert aen Peter Nijs Adriaenszoons erve . . ."[8]. En een gelijksoortige akte, welke gedateerd is 30 april 1599[9], geeft als belending: „westwaert aen Peeter Nijs Adriaenss. erfgenaemen erve . . .".

De nieuwe eigenaar Jan Claes Janssen overleed nog vóór 1613. In dat jaar, op 20 februari, verkocht zijn weduwe Heijlken Kerstiaen Denijs Meijnersdochter de hoeve aan Jan Andries Jan Aertszone[10].

De hoeve was belast met een aantal erfpachten en cijnzen, nl. 2 veertel en een lopen rogge per jaar aan de pastorie van Dongen, 1 veertel rogge aan de abdij van Tongerlo, een veertel rogge aan Michiel Weijnen erfgenamen, 2 lopen rogge aan de heer van Breda, een lopen rogge aan de pastorie te Alphen, een half lopen rogge aan de tafel van de H. Geest te Alphen, een lopen rogge aan de kerk van Alphen en een halve lopen rogge aan de kerk van Baarle. Tenslotte nog 30 stuivers van 2 Groten Vlaams het stuk aan de erfgenamen van Laureijs van Asten en de gebruikelijke herencijns en Braeckencijns.

In 1634 werd een nieuwe legger van renten en cijnzen aangelegd[11]. In dit register treft men op folio 117 de aantekening van cijnsplichtigheid over bovengenoemde goederen: „Jan Andries Jan Aertssen van omtrent. . . . . ." en vervolgens:

„Noch van twee ende een half buijnders erffs mette huijsingen daer op staende tot Alfen Oosterwijck opt Loijeijnde, sijn selfs erve suijt ende west, s'heeren straete oost, Gerit Andries Jan Aertssen noort, wijlen sijns selfs in ant(iqu)o (registro) fol(io) 21. 19½ denier Lovens."

Deze aantekening verwijst in de laatste regel rechtstreeks naar het register van 1544, terwijl ook het bedrag van de cijns hetzelfde is.

Tot 1698 heeft men deze legger in gebruik gehad en tot dat jaar staat Jan Andries Jan Aertssen als eigenaar van de hoeve te boek. Of hij ook werkelijk al die tijd eigenaar is geweest, staat, gezien de onvolledigheden zoals die in het voorgaande cijnsregister voorkomen, geenszins vast. Wel werd jaarlijks

de cijns betaald zoals blijkt uit de aantekeningen in de marge.
Tenslotte voert een derde legger van renten en cijnzen ons naar die periode, waarin we ook via andere bronnen de bewoningsgeschiedenis van de „Sleutelhoeve" kunnen nagaan. Deze laatste legger werd aangelegd in 1699 en heeft tot 1828 dienst gedaan.
Hieraan staat aangetekend:[12]
„Hendrik Jan Remeijssen
Jacobus Norbertus Deijns
Jan Jan Janssen van Gilse tot Alphen Oosterwijk. . . . . " (hierna volgt een tekst die geen betrekking heeft op de Sleutelhoeve) en vervolgens:
„Denselven nog van 2½ buijnder erfs met de huijsinge daar op staande tot Alfen Oosterwijk opt Looijende, sijn selfs erve suijd ende west sheeren straate oost Gerrit Andries Jan Aartssen noord wijlen sijn selfs in ant(iqu)o folio 117 in antiq(ui)ss(im)o folio 21 ten erfcijnse van 19½ denier Lovens."
De volgorde van de namen van de eigenaren is antichronologisch. Bij overgang van eigendom werd de naam van de nieuwe eigenaar steeds boven die van de voorgaande geschreven. Jan Andries Jan Aertssoon werd als eigenaar opgevolgd door Jan Jan Jansse van Gilse. Vervolgens bezat Jacobus Norbertus Deijns de hoeve en na deze was Hendrik Jan Remeijssen eigenaar. In de akten die betrekking hebben op de eigendomsoverdracht van de hoeve aan het Looijeijnde treft men veldnamen als: De Draaiboom, de voorste en achterste Kieboom, Meijersveld, de Sleutelheijning en de kleine en grote Heijning. Met 's herenstraete zal bedoeld zijn het Looneind aan de oostzijde en de Schellestraat aan de zuidzijde. Looneind heette in voorgaande eeuwen Looijeijnd. Deze naam zal afgeleid zijn van Lo, Loon of Looi, hetgeen duidt op een open plek of op moeras[13].

Norbertus Dens (1698-1781).

Eén van de markante figuren die de Sleutelhoeve heeft bewoond, was Norbertus Dens. Norbertus Dens werd geboren te Alphen en daar gedoopt op 19 oktober 1698[14]. Hij huwde op 16 september 1719 met Anna van Haaren, die reeds eerder gehuwd was geweest met Goris Vaarten. Anna overleed in 1726 of in het begin van 1727 en op 24 november 1727 hertrouwde Norbertus Dens met Anna van Gils. In een akte, verleden voor schepenen van Alphen op 19 maart 1727[15], werd een regeling getroffen betreffende de nalatenschap die was toegevallen aan de kinderen van Anna van Haaren uit haar huwelijk met Goris Vaarten. Bij testamentaire beschikking, opgemaakt op 6 juni 1713, was aan elk van de drie kinderen een bedrag van *f* 250,—

2. De pastorie en zes hoeven van de Abdij van Tongerlo „in den Singel van den Nieulande tot Alphen" 1714. De Sleutelhoeve is de tweede van links langs de weg (het Looneind) ten westen van de vier percelen, die het nummer 40 dragen. ►

Archief abdij Tongerlo, kaarten no. 33a.

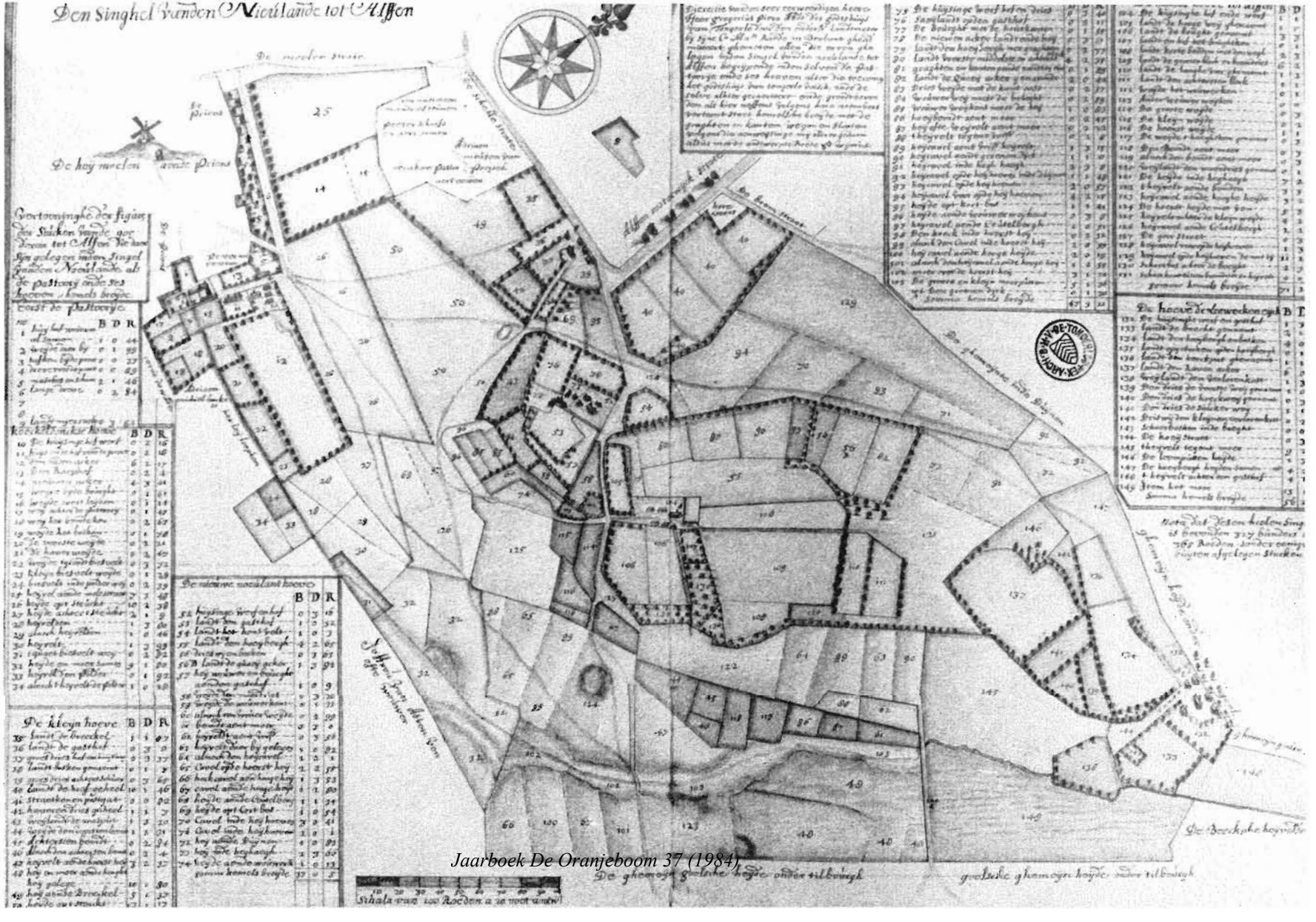
Den Singhel vanden Nieulande tot Alffen
De hoy naesten voorde Prieel
Alffen oostzijdsel straet
De Ghemeyde Stelsche hoyde onder tilborgh
Jaarboek De Oranjeboom 37 (1984)

toegewezen uit hun vaders erfdeel. Norbertus Dens stelde zich in de akte van 19 maart 1727 hoofdelijk aansprakelijk voor de uitkering van dit geld. Eveneens werd deze hoofdelijke aansprakelijkheid erkend door Jacobus Dens, een broer van Norbertus, terwijl Laureijs Vaarten als voogd van de drie kinderen, optrad als wederpartij bij het opmaken van deze akte. Laureijs Vaarten was een oom van de kinderen van Goris Vaarten. Norbertus Dens bewoonde de hoeve blijkens de hoofdgeldlijsten in 1740. Zijn voorganger Jan Jan Janssen van Gils was te Alphen overleden op 16 februari 1735[16]. In de tussenliggende jaren hebben de kinderen Van Gils deze hoeve bewoond. Uit die aantekeningen blijkt niet dat Anna van Gils tot dit gezin behoorde. Wat dan de aankomstitel van deze hoeve voor Norbertus Dens is geweest is niet duidelijk. Hij woonde daar met zijn vrouw en zes kinderen, drie dochters van Anna van Haaren, zijn eerste vrouw, en drie kinderen uit zijn huwelijk met Anna van Gils. In 1747 werd nog een dochter Anna in de hoofdgeldlijst bijgeschreven.

Op 10 augustus 1745 kocht Norbertus Dens enkele percelen grond en een huizinge daarop staande van Godefridus van Alphen. In de schepenakte die hiervan werd opgemaakt komt een perceel grond voor genaamd: „De Sleutelheijninge"[17]. Norbertus' tweede vrouw overleed in 1767. Op dat moment was alleen hun in 1740 geboren dochter Elisabeth nog inwonend. Op 22 januari 1769 huwde deze Elisabeth met Hendrik Remeijsen[18], die na de huwelijkssluiting zijn intrek nam op de boerderij. Zijn schoonvader Norbertus Dens was intussen oud en ziekelijk geworden. Op 11 april 1781 liet hij zijn testament opmaken[19] „enigszins ziekelijk zijnde doch zijn verstand en memoriën volkomen machtig en gebruikende gelijk op 't nalezen dezes duidelijk bleek". Norbertus vermaakte aan zijn kinderen, neven en nichten de „huisingen en aanstede met alle verdere landerijen daar aangehorende . . . staande en gelegen alhier op 't Looneind onder Alphen Oosterwijk" en stelde voorts voogden aan over de minderjarige kinderen. Norbertus Dens overleed op 28 augustus 1781. Uit de nalatenschap blijkt dat Norbertus een rijk man was, hij liet veel percelen grond na, zelfs in Chaam en Teteringen. Hendrik Remeijsen en zijn vrouw Elisabeth Dens erfden de hoeve.

Hendrik Remeijsen (1748-1826).

Hendrik Remeijsen was geboren te Alphen en daar gedoopt op 26 februari 1748[20]. Uit zijn huwelijk met Elisabeth Dens werden twee zonen geboren, Johannes op 29 september 1771 en Jacobus op 11 april 1774[21]. Na het overlijden van Norbertus Dens werd op 5 december 1781 ten

overstaan van de schepenen van Alphen een akte van boedelscheiding opgemaakt[22]:

„In den eerste zo is Hendrik Remeijsen met echtgenote met de eerste kavel bevallen en geërfdeeld en zal in eigendom genieten: een huis, schuur, schop en aanstede gelegen alhier onder Alphen op 't Looneijnd, groot omtrent drie buijnders, zo land als weijde, oost heere straat, west den akkerweg en noord de weduwe Walterus van Huijsen. Item een perceel land genaamd de Groote Heijning, groot omtrent 500 roeden,.... item een perceel land genaamt den Sleutelheijning, groot omtrent een half buijnder,.... item een perceel land genaamt de Kleijne Heijning, groot omtrent 100 roeden,....".

Andere goederen, waaronder nog twee hoeven te Alphen, vererfden op andere erfgenamen. Elisabeth Dens kwam enkele jaren na deze erfdeling te overlijden. Zij werd 43 jaren oud.

Hendrik Remeijsen hertrouwde te Chaam op 17 oktober 1784 met Johanna Maria Severijns. Dat ook Hendrik Remeijsen een redelijk bemiddeld man was, wordt duidelijk uit de diverse akten die in het archief van de schepenbank van Alphen en Chaam berusten.

Hij verhypothekeert goederen te Chaam ten behoeve van Maria van Gils, weduwe van Ds. Van Nouhuijs, gereformeerde predikant aldaar. Op 23 april 1806 verpacht Hendrik Remeijsen enkele percelen grond in de polders onder Teteringen[23] en in 1809 verkoopt hij verscheidene kavels rogge[24]. In 1808 cedeerde hij een schuldbekentenis van *f* 200,— aan de abdij van Tongerlo[25]. In 1817 wordt ten overstaan van Cornelis Adriaan Hendrickx, notaris te Baarle-Nassau, een akte van schuldbekentenis gepasseerd, waarbij Hendrik Remeijsen een bedrag van *f* 160,— leent van de diakonie van Alphen[26]. Als onderpand stelde Hendrik de hoeve aan het Looneind, de Sleutelheijning, de Groote en Kleijne Heijning alsmede enkele percelen heidegrond in de Beekse Velden en de Schootjens.

Hendrik Remeijsen overleed te Alphen op 25 september 1826. Hij liet zijn goederen na aan zijn zoons Johannes en Jacobus.

Eigenaars en bewoners in de 19e en 20e eeuw.

Johannes en Jacobus Remeijsen werden weliswaar eigenaars van de „Sleutelhoeve" maar bewoners waren zij niet. De hoeve werd bewoond door een pachter genaamd Martinus van Dongen. Deze was geboren te Rijen op 15 maart 1772 en moet omstreeks 1820 met zijn vrouw Anthonia Maria Verheijen en zes kinderen naar Alphen gekomen zijn. Zij vertrokken weer in 1828 naar Gilze. Was opzegging van de pacht de reden?

3. De Sleutelhoeve vanuit het zuidoosten.

Foto „Jannie", Alphen.

In 1827 werd de hoeve namelijk gekocht door Jan Arnoldus Aerts. Hij was geboren te Merksplas op 15 mei 1790 en gehuwd met Petronella Mathé, die op 15 december 1799 te Beerse was geboren. Uit hun huwelijk stamden zeven kinderen waaronder Adriana Maria geboren op 12 oktober 1824 en een tweeling Johanna en Petronella die op 15 februari 1835 werden geboren. Jan en Petronella lieten zich op 2 januari 1828 te Alphen inschrijven.
Uit de aanslagen van de belasting die geheven werd op de aanwezigheid van deuren en vensters in de woningen, blijkt dat Jan Arnoldus Aerts plotseling

meer betaalt dan zijn voorganger. Misschien heeft hij twee vensters in de woning bijgemaakt.
Hij stierf op 49-jarige leeftijd, op 27 april 1840 en liet Petronella Mathé de zorg en het beheer over de hoeve na. Dit ging haar kennelijk niet zo goed af. Op 29 november 1841 werd ze gedwongen tot verkoop van een aantal meubilaire goederen. Notaris Freson uit Baarle-Nassau ging over tot „eene verkoping van eenige huismeubelen en bouwmans gereedschappen" vanaf 's morgens 10 uur. 74 inventarisstukken werden verkocht, waarvan Petronella er 19 zelf kon kopen. Zo werden er verkocht:
een eekmoor (een ketel waarin eek of eikeschors werd gekookt), een koperen moor (moor = ketel) een emmer en schotel, een koffiekan (voor 50 cent), een emmer en boterteil, een hamer en tang, een spinnewiel (voor 1 gulden en 20 cent), schalen met balans, een kast, een klok, een baktrog, een spiegel, zes stoelen, een vuurijzer en haal, een zaankom (om melk af te romen), twee waskuipen. Aan landbouwgereedschappen werden ondermeer verkocht: een oogstschepel, een zaaikorf, een kruiwagen, een zigt (een soort zeis) en grijp, een ploeg, een eg, een stortkar en lange kar, vier karren, een haam en een toom. Voorts nog een os (voor 69 gulden), 9 mud aardappelen, een kalf (voor 23 gulden), vlas, haver, hout, 100 mutsaerden, stro en hooi. De totale opbrengst beliep 468 gulden en 88 cent[27]. Ingaande 1 januari 1842 verhuurde Petronella de hoeve voor *f* 60,— per jaar aan Jan Baptist Thomassen. De akte spreekte van: „een bouwmans-stede met differente percelen bouw- en weiland, gestaan en gelegen te Alphen Oosterwijk op het Looneind, groot in land en weide omtrent 6 bunders en vijftig roeden en voorts zoo en in dier voege als de zelve thans bewoond en gecultiveerd wordt door de verhuurderesse, aan den huurder genoegzaam bekend, die deswegen gene andere omschrijving verlangt."
Wel moest de huurder zich ook aan navolgende voorwaarden houden:

1) minimaal één paard of trek-os en vier koeien houden,
2) de grond bemesten en geen grond afvoeren,
3) weiden en waterlopen onderhouden,
4) 500 Nederlandse ponden recht geschut stro opleveren (als dakbedekking),
5) bij reparatie aan gebouwen: metselaar, timmerman en strodekker dienen en de kost geven,
6) bij expiratie van de overeenkomst: een halve oogst, die rijp geworden is, op het land laten staan,
7) onderhouden al wat in leen is,

8) lasten en renten betalen,
9) schaarhout en bomen niet beschadigen,
10) in het schaarhout slechts behoorlijk vlaggen (snoeien),
11) het laatste jaar niet vlaggen.

4. De Sleutelhoeve. Kopgevel aan het Looneind. Ter weerszijden van het raam metseltekens met de vorm van een ruit, waarin een maalteken.

Foto „Jannie", Alphen.

Petronella ondertekende het kontrakt met een kruisje[28], omdat zij waarschijnlijk niet kon schrijven. Toch had zij niet al haar goederen verhuurd, want in 1842 verpachtte zij publiek ten overstaan van notaris Freson 8 kavels te veld staande rogge, staande op haar goederen gelegen onder het gehucht

het Looneind[29]. Wat er verder met Petronella is gebeurd is niet bekend. Wel staat vast dat zij te Alphen stierf op 8 juli 1873. De hoeve werd sinds 1855 bewoond door Siardus Aarts. Deze was op 5 augustus 1818 te Alphen geboren en gehuwd met Adriana Maria Aarts uit Baarle-Nassau. Zij werd te Baarle geboren op 12 oktober 1824. Uit hun huwelijk werden 10 kinderen geboren, waaronder een zoon Johannes Arnoldus op 18 februari 1855 en weer een tweeling met de namen Johanna en Petronella in juni 1859. Adriana overleed in 1890 en Siardus Aarts volgde zijn vrouw op 7 augustus 1892. De hoeve werd nadien eigendom van hun zoon Johannes Arnoldus Aarts. Deze was al in 1880 gehuwd met Maria Cornelia Severijns. Hun vijf kinderen werden allen geboren te Tilburg. Op 20 maart 1893 kwam Johannes Arnoldus met zijn gezin vanuit Tilburg naar Alphen, waar hij de hoeve betrok. Hij heeft daar gewoond tot 1934, in welk jaar hij de hoeve verkocht en vervolgens vertrok naar Gilze. De verkoop in 1934 was een publieke verkoping door notaris Van Liempt te Gilze. Cornelis Aarts trad op als lasthebber voor zijn vader. Zo werd op 25 juni 1934 de hoeve eigendom van Henricus Wilhelmus Cornelis van Overbeek te Goirle. Van Overbeek verhuurde de hoeve aan Antonie Oomen. Na het overlijden van Antonie Oomen op 29 december 1949, werd de hoeve op 12 oktober 1950 verkocht aan Theodorus Cornelis Jacobus Oomen voor een bedrag van *f* 13.172,80. In 1952 ging Theodorus Oomen haar bewonen. Hij verliet de hoeve nadat hij in 1968 een nieuw huis had laten bouwen. De hoeve werd vanaf dat moment als stal gebruikt en raakte meer en meer in verval.

Op 14 januari 1969, 's-middags om twee uur, brandde de schuur af, waarbij 26 varkens omkwamen. Bij die brand werden ook de vier lindenbomen beschadigd. Wellicht hebben deze bomen voorkomen, dat ook de hoeve zelf in vlammen opging. In 1972 werden J. A. G. M. Vromans en V. M. Vromans-van Hal eigenaars van de hoeve. Door hun toedoen onderging de boerderij een grondige restauratie. Het dak werd opnieuw met riet gedekt en de schop werd uitgebouwd tot een dichte schuur. De gebinten werden in hun oorspronkelijke stijl teruggebracht. Na voltooiing van de restauratie verhuurden zij de hoeve aan W. van Oordt.

Op 15 maart 1979 kochten W. F. van Raaij en G. van Raaij-Kwakernaak de boerderij voor eigen bewoning. Zij zijn met hun vier kinderen de negentiende „generatie" bewoners van de „Sleutelhoeve".

In de koopovereenkomst zijn enkele kettingbedingen opgenomen:

1) Koper is niet gerechtigd de buitenzijde van de boerderij wit te maken,
2) De thans aanwezige bomen dienen in stand gehouden te worden en

3) eventuele verbouwingen en/of uitbreidingen dienen te geschieden na toetsing door en in overleg met de monumentenraad als bedoeld in de monumentenwet.

De naam „Sleutelhoeve".

Of deze naam Sleutelhoeve de juiste is, valt niet met zekerheid vast te stellen. De Sleutelheijning ligt in de onmiddellijke nabijheid van de hoeve. Zo vroegere bewoners de hoeve inderdaad met de naam „Sleutelhoeve" hebben aangeduid, dan kan dat alleen als mondelinge aanduiding hebben plaatsgevonden. In de akten en de talrijke overige archiefstukken, die voor dit onderzoek werden bestudeerd, komt de naam niet voor.

AANTEKENINGEN

[1] Knippenberg, W. H. Th., „Oude rechtstekens in bakstenen kerkmuren". In: *Brabantse Oudheden,* (Eindhoven 1977) 241-258.
[2] Berends, G., J. J. Voskuil en P. A. M. van Wijk, *De benaming van houtverbindingen en constructieve houten elementen bij oude boerderijen,* (Arnhem, Stichting Historisch Boerderij-onderzoek, 1982).
[3] Archieven van de rentmeesters van Prins Frederik en hun opvolgers. Inventaris nr. 60, folio 21.
[4] Blécourt, mr A. S. de-, *Kort begrip van het oud-vaderlands burgerlijk recht,* (Groningen, 1969) 175-176.
[5] Gemeente-archief Breda (GA Breda) inv. nr. R 766, folii 127-127 vso.
[6] GA, Breda, inv. nr. R 766, folii 127 vso - 128.
[7] GA, Breda, inv. nr. R 770.
[8] GA, Breda, inv. nr. R 769, folio 174.
[9] GA, Breda, inv. nr. R 770.
[10] GA, Breda, inv. nr. R 770.
[11] Als 3), inventaris nr. 61, folio 177.
[12] Als 3), inventaris nr. 62, folio 382.
Deze folio berust als los blad in het betreffende register.
[13] Schönfeld, M. *Nederlandse waternamen,* (Brussel 1955) 154.
[14] Kruijff, L., *Beschrijving van doop-, trouw- en begraafboeken* enz., Alphen en Riel, 4. (D.T.B.)
[15] Oud-rechterlijk archief Alphen en Chaam (RAA. en C.) inv. nr. R.111.
[16] Als 14), D.T.B. Alphen en Riel, 4.
[17] RAA. en C., inv. nr. R 83.
[18] Als 14), D.T.B. Alphen en Riel, 5.
[19] RAA. en C., inv. nr. R 118.
[20] Als 14), D.T.B. Alphen en Riel, 5.
[21] Als 14), D.T.B. Alphen en Riel, 5.
[22] RAA. en C., inv. nr. R 86.
[23] RAA. en C., inv. nr. R 115.
[24] RAA. en C., inv. nr. R 155.
[25] RAA. en C., inv. nr. R 155.
[26] Ten Cate, J. A., *De notariële archieven in Noord-Brabant,* inv. nr. 109. (Not. Arch.)
[27] Als 26), Not. Arch. inv. nr. 135.
[28] Als 26), Not. Arch. inv. nr. 135, akte dd. 9 september 1841.
[29] Als 26), Not. Arch. inv. nr. 136.